

ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ, ВЧИНЕНІ ОРГАНІЗОВАНОЮ ГРУПОЮ

1. В останні роки в Україні істотно змінюється структура злочинності — вона набуває все більш організованого характеру. У зв'язку з цим потрібна не тільки перебудова роботи всіх правоохоронних органів, в тому числі системи їх взаємодії, але й вдосконалення законодавства, перш за все кримінального.

2. Чинне кримінальне законодавство в цілому дозволяє вести боротьбу з організованою злочинністю, оскільки ст. 19 КК України «Співучасть» цю форму злочинної діяльності охоплює. Однак чинне законодавство фактично не диференціює кримінальну відповідальність в залежності від форм співучасті. Більш того, в переважній більшості випадків однакова відповідальність настає як за злочини, що скоєні однією особою, так і за ті, що скоєні організованою групою. Визнання цієї обставини лише обтяжуючою відповідальність (п. 2 ст. 41 КК) очевидно недостатньо.

3. Деякі криміналісти виказують думку про необхідність сформулювати в Особливій частині КК спеціальний склад за типом ст. 69 «Бандитизм», передбачивши самостійну відповідальність за створення організованої групи. Таке рішення має право на існування. Але при цьому до закону буде внесено ряд суперечностей. По-перше, організація злочинної групи все ж становить собою створення іших умов з метою скоєння якого-небудь суспільно небезпечного діяння, тобто відповідно до ч. 1 ст. 17 КК є приготуванням до злочину. По-друге, організована група може бути створена для вчинення дій, що не становлять великої громадської небезпеки, у зв'язку з чим відповідальність за організацію групи (за приготування до скоєння таких злочинів) може стати більш суворою, ніж за ту дію, для скоєння якої вона була створена. По-третє, покарання в цих випадках буде призначатися за сукупністю злочинів (ст. 42 КК), що виключає можливість його призначення організатору групи вище за ту межу, яка встановлена в статті, що передбачає більш суворе покарання.

4. Більш переважним уявляється вдосконалення ст. 19 КК, яка має ряд суттєвих недоліків. Так, зараз в ній називаються та визначаються лише види співучасників, але не тільки не формулюються, а й навіть не називаються форми спів-

участі. Таку прогалину необхідно усунути. В цій же статті доцільно передбачити підвищену відповідальність для організаторів та учасників злочинних груп. Належить також усунути припущену раніше помилку в формулюванні поняття співучасті, помінявши місцями його суб'єктивну та об'єктивну ознаки.

Текст даної норми уявляється таким.

Стаття 19. Співучасть.

Співучастю визнається спільна навмисна участь двох чи більше осіб в скоєнні злочину.

Частина 2—6 залишити без змін.

Співучасть в злочині виявляється в формах співвиконання з поділом ролей співучасників без попередньої домовленості, за попередньою домовленістю в елементарній формі, за попередньою домовленістю в формі організованої групи й за попередньою домовленістю в формі злочинної організації (співучасть особливого роду).

Співучасть в формі співвиконання має місце тоді, коли дві чи більше осіб безпосередньо повністю чи частково виконують об'єктивну сторону злочину.

Співучасть з розподілом ролей співучасників має місце тоді, коли поряд із виконавцем в злочині брали участь організатор, підмовник чи пособник.

Співучасть без попередньої домовленості має місце тоді, коли до дій виконавця, що безпосередньо спрямовані на здійснення злочину (замах), приєднується інша особа з метою спільного його завершення.

Співучасть за попередньою домовленістю в елементарній формі має місце тоді, коли змова двох або більше осіб про спільне скоєння злочину досягається до замаху на нього, але при відсутності ознак організованої групи.

Співучасть в формі організованої групи має місце тоді, коли між співучасниками злочину існує згуртованість, взаємозалежність та взаємообумовленість їх дій.

Співучасть за попередньою домовленістю в формі злочинного угруповання (співучасть особливого роду) має місце тоді, коли вона формулюється в спеціальних нормах Особливої частини даного кодексу (ст. 56¹, 69, 69¹, 187³, 187⁶, 209).

Частина 7 ст. 19 залишити без змін і вважати ч. 14 цієї статті.

Організатору організованої групи може бути призначено покарання, що вдвічі перевищує санкцію статті, за котрою кваліфікуються його дії, але не вище максимальної межі, що встановлена для цього виду покарання.

Учаснику організованої групи може бути призначено покарання, що вполовину перевищує санкцію статті, за якою

кваліфікуються його дії, але не вище за максимальну межу, що встановлена для цього покарання.

Правила ч. ч. 17 та 18 даної статті не застосовуються в тих випадках, коли скоєння злочину організованою групою передбачене у відповідній статті Особливої частини КК як обов'язкова ознака його складу.

Є. Д. ШАХМАТОВ, ст. радник юстиції, нач. відділу нагляду за дотриманням законів спеціальними підрозділами по боротьбі з організованою злочинністю прокуратури Харків. області.

ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО БОРЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

Головне та першочергове завдання, яке пов'язане з вдосконаленням Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» (в подальшому — Закон), на наш погляд, полягає перш за все в тому, щоб цей Закон став максимально «працевдатним», тобто всі його положення могли б в повному обсязі й достатньо ефективно застосовуватися в практичній діяльності.

Цей Закон далеко не застарів, як деякі вважають. Його ні в якому разі не можна «відміняти», до нього треба внести зміни, максимально наблизивши до практики, оскільки в сучасній його редакції він ускладнює роботу спеціальних підрозділів, попереднього слідства та прокурорського нагляду.

У зв'язку з цим доцільно вивести спеціальні підрозділи (як МВС, так і СБУ) з підпорядкування місцевих органів, підпорядкувавши їх безпосередньо головним управлінням в структурі МВС і СБУ, тобто фактично повернутися до первинної редакції Закону, прийнятого 30.06.1993 р. (ст. ст. 9, 10 Закону).

Згідно з первинною редакцією в структуру спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю входять слідчі підрозділи, начальники яких призначаються наказами відповідно Міністра внутрішніх справ і Голови служби безпеки України, інформаційно-аналітичні, оперативно-технічні і оперативно-розшукові служби, підрозділи швидкого реагування, внутрішньої безпеки, кадрові служби.

Така структура спеціальних підрозділів надає їм певну